Pedagogija u sportu dece

I Pedagogija - uvod

- Pedagogija, vaspitanje i sport su tri pojma koji se najčešće spominju u pedagogiji sporta
- Zbog toga je potrebno ukazati na njihovo izvorno poreklo i osnovno značenje
- Reč pedagogija nastala je od grčke reči paidagogus (pais, paidos = dečak i ago, agein = voditi)

- Pedagogija je nauka o vaspitanju i obrazovanju

Etimologija

- Reč vaspitanje potiče od starih Slovena (vas = sav + pitati = hraniti, negovati, gajiti) mladunče, koja je isprva označavala brigu o mladima

- Reč sport je skraćeni oblik staroengleske reči disport sa značenjem kretati se, razonoditi, uživati

- Pedagogiju i vaspitanje sport interesuje kao područje u kome se veoma intenzivno ispoljavaju i razvijaju sve čovekove snage i sposobnosti

Postoje brojne definicije vaspitanja

- Zajedničke odlike različitih definicija:
- vaspitanje je specifična tekovina čoveka i njegovog istorijskog postojanja;
- vaspitanje je aktivnost usmerena određenom cilju;
- vaspitanje je sistematična i organizovana delatnost;
- vaspitanje je proces sticanja poželjnih vrednosti;
- vaspitanje je proces razvijanja čovekovih dispozicija kojima se stiču te vrednosti

Osnovne pedagoške kategorije

- U savremenoj pedagoškoj teoriji prihvaćeno je da su osnovne pedagoške kategorije odnosno pojmovi:
  - vaspitanje
  - obrazovanje

- Vaspitanje je najširi pedagoški pojam pod kojim se podrazumeva <u>svaka svesna delatnost usmerena na razvijanje psihičkih i fizičkih osobina čoveka</u>

Vaspitanje: šire i uže značenje

- Vaspitanje u <u>širem</u> značenju konstituišu tri bitna procesa:
- 1. usvajanje znanja, veština i navika
- 2. razvijanje psihičkih i fizičkih snaga i sposobnosti
- 3. izgrađivanje ličnosti (pogled na svet, osećanja, volja i emocije)

- Vaspitanje shvaćeno u <u>užem</u> značenju pretežno je usmereno na emocionalnu sferu ličnosti:
  - na izgrađivanje poželjnih karakternih, moralnih i voljnih osobina, shvatanja, uverenja, vrednosnih orijentacija, ponašanja i delovanja zbog kojih poštujemo određenu ličnost

Obrazovanje se pretežno odnosi na kognitivnu sferu ličnosti (na proces usvajanja znanja, veština i navika)

- Na osnovu njih se razvijaju:
- psihičke i fizičke snage i sposobnosti mlade osobe,
- dete/mlada osoba usvaja sistem vrednosti,pogled na svet i pravila komunikacije među ljudima.

- Veoma je teško odrediti opseg pojma obrazovanja zato što on očigledno obuhvata i neka područja iz afektivne sfere ličnosti

Ostali pedagoški pojmovi

- Samovaspitanje predstavlja svesnu pedagoškuaktivnost vaspitanika na razvoju vlastite ličnosti.
- Prevaspitavanje je menjanje rezultata vaspitanja koji se procene kao pogrešni, krivo usmereni ili za pojedinca, odnosno za društvo štetni
- Samoobrazovanje je vid obrazovanja koje obavlja pojedinac sam ili oslanjajući se na vaspitnoobrazovne ili druge institucije radi sticanja, usavršavanja ili dopunjavanja znanja, veština i navika i razvijanja sposobnosti.
- Permanentno obrazovanje predstavlja skup obrazovnih aktivnosti koje čovek preduzima tokom radnog veka
- Cilj vaspitanja u našem društvu je slobodna, svestrano razvijena ličnost

II Područja razvoja ličnosti

- Osnovna područja razvoja ličnosti su:

  a) kognitivni razvoj

  b) afektivni razvoj

  c) psihomotorički razvoj

- U vaspitnoj delatnosti uvek je reč o razvoju celovite ličnosti tako da navedenu podelu treba shvatiti uslovno i u funkciji lakšeg razumevanja problema

1. Kognitivni razvoj ličnosti

- Osnovu za razvoj tog područja predstavlja usvajanje znanja i mentalni procesi koji se pri tom javljaju

- Samo znanje ima tri nivoa:

  1) pamćenje i reprodukcija pojedinačnih činjenica,
  2) postupci pri obradi tih činjenica i
  3) poznavanje i generalizacija teorija

2. Afektivni razvoj ličnosti

- Prvi nivo u ovom području je primanje koje nastaje kao rezultat pokazivanja određenog predmeta, pojave, umetničke predstave, sportske veštine itd.
- Najniži nivo primanja je osetljivost u kome postajemo svesni nekog fenomena (povezanost s kognitivnim područjem).
- Na drugom (višem) nivou javlja se voljnost da se nešto primi (konativni aspekt afektivnog područja) gde je bitna namera da posmatramo pojavu, situaciju i sl.
- Na trećem (najvišem) nivou govorimo o diferenciranoj namernoj pažnji odredjene pojave (izdvajamo je od ostalih pojava koje je okružuju)

3. Psihomotorički razvoj ličnosti

- Za potrebe pedagoškog delovanja treba ukazati na sled najvažnijih faza što može biti od koristi za njihovu realizaciju.

1. Imitacija je prvi nivo učenja motoričke radnje.

2. Manipulacija je drugi nivo učenja motoričke radnje u kom se pojedinac osposobljava da formira sopstvenu psihomotoričku aktivnost na osnovu usputstva

- U početku niska je i samostalnost, jer se pokreti vrše po uputstvu
- Kasnije, nakon brojnih ponavljanja i vežbanja postepeno dolazi do osamostaljivanja

3. Psihomotorički razvoj ličnosti

3. Precizacija kao treći nivo učenja motoričke radnje prepoznatljiv je po tome što pokreti postaju sve tačniji - precizniji, kod niza radnji povećava se i brzina izvodjenja

4. Naturalizacija kao završni nivo učenja motoričke radnje karakterističan je po tome što se pokreti izvode sa sve manjim utroškom kognitivnog napora, dolazi do automatizacije.

5. Na najvišem nivou dolazi do interiorizacije (aktivnost postaje deo ličnosti - čovekova "druga priroda“, umetnik se slio sa svojim instrumentom, sportista sa svojom spravom i sl.)

II Vaspitni rad u sportu dece (i mladih)

- Vaspitni rad u sportu predstavlja vrlo kompleksan fenomen, još uvek nedovoljno istražen

- Kao i svaki drugi rad njega karakterišu tri međusobno povezane faze:
  - planiranje,
  - realizacija i
  - evaluacija

Vaspitni rad u sportu dece (i mladih)

- U pedagoškoj teoriji razrađen je sistem principa koji predstavljaju zakonitosti i orijentacione smernice za vaspitni rad

- Nastavnici, treneri, vaspitači, pedagoški savetnici i dr. moraju ih dobro poznavati i uvažavati u svojoj praktičnoj vaspitnoj delatnosti.

Metodi i sredstva vaspitnog rada u sportu dece i mladih

- Metodi su postupci pomoću kojih se ostvaruju:
  - cilj,
  - zadaci i
  - smisao vaspitanja

- Kao što ne postoje univerzalni principi, tako ne postoje ni univerzalni metodi vaspitnog rada

2.1. METOD USMERAVANJA (poučavanje i uveravanje, savet (pouka), primer,uzori, ideali, idoli, vrednosti)

- Metod usmeravanja podrazumeva pedagoške situacije u kojima je vaspitanik subjekat vaspitanja, tj. njemu je omogućeno da svesno aktivno i kritički usvaja nova znanja, vrednosti, pogled na svet (stavove i ubeđenja)

- U savremenom vaspitanju metod usmeravanja pretpostavlja slobodnu komunikaciju

- Ovim metodom želimo uveriti vaspitanike u ono što je dobro, istinito, poželjno, lepo, ukazujući istovremeno na postojanje suprotnih vrednosti

Poučavanje i uveravanje

- Poučavanje i uveravanje kao relativno samostalna sredstva vaspitanja primenjuju se u metodu usmeravanja, ali u drugim metodima

- Poučavanje shvaćeno kao sredstvo vaspitanja je uže od uveravanja i prethodi mu. Odnosi se pretežno na razum

- Uveravanje se pored razuma odnosi i na emocionalnu i voljnu sferu ličnosti.

Savet

- Savet (pouka) ima za cilj da uputi vaspitanika kako se valja i kako ne valja ponašati u pojedinim životnim situacijama da bi izbegao neprilike i opasnosti

- Efekat saveta je veći ukoliko su vaspitanici zreliji (stariji) i ako je između njih i trenera uspostavljen prijateljski odnos, poverenje i razumevanje

- Da bi savet bio <u>uspešan</u>, mora biti <u>prirodan i nenametljiv</u>

Primer

- Primer je snažno vaspitno sredstvo koje naročito dolazi do izražaja upravo u metodu usmeravanja.
- Moć primera zasniva se na njegovoj konkretnosti, očiglednosti i uverljivosti, kao i sklonosti, posebno mladih vaspitanika, da oponašaju, emocionalno doživljavaju i prihvataju stavove osoba koje vole i koje su im bliske

- Takve osobe su najčešće roditelji, nastavnici, sportski treneri i sl.

Uzori

- Uzori kao vaspitno sredstvo ne moraju biti tako konkretni i očigledni kao primeri, niti će svi oni koji formalno predstavljaju primere postati uzori
- Nastavnici i sportski treneri predstavljaju najneposrednije “žive primere” i potencijalne “žive uzore” mladima, oni moraju posedovati pozitivne osobine jer će se po njihovom modelu najčešće birati svi kasniji uzori

Vrednosti i vrednosne orijentacije

- Vrednosti i vrednosne orijentacije su značajno sredstvo vaspitnog usmeravanja

- U vaspitnom radu decu i mlade treba poučiti kako da otkriju, prepoznaju, dožive i razviju sopstvene vrednosti (poželjne osobine ličnosti) koje onda postaju orijentacione smernice (vrednosne orijentacije) u njihovom životu

2.2. METOD NAVIKAVANJA (rad, igra, kultura, organizacija, grupa)

- Metod navikavanja je zasnovan na ličnom iskustvu deteta/mlade osobe u sportu koje on stiče kroz sopstvenu aktivnost ulažući izvestan napor i savlađujući određene teškoće
- Sam proces formiranja navika ima logičan redosled koji je pod punom kontrolom svesti:
  - demonstracija trenera,
  - objašnjavanje i
  - samostalno izvodjenje deteta/mlade osobe

METOD NAVIKAVANJA (rad, igra, kultura, organizacija, grupa)

- Ovaj period zahteva:

  - uporan, sistematski i kreativan vaspitni rad,
  - doslednost u zahtevima i ispunjavanju postavljenih zadataka
  - kako bi stečene navike iz različitih sfera čovekova života (higijenske, kulturne, radne) postale "unutrašnja potreba" deteta/mlade osobe, a ne pritisak i prisiljavanje

METOD NAVIKAVANJA (rad, igra, kultura, organizacija, grupa)

- Rad predstavlja jedno od najznačajnijih sredstava u metodu navikavanja
- Prve radne navike se stiču na praktičnom radu koji deca obavljaju u porodici i školi
- Nezamenjiva je uloga porodice u kojoj treba početi i sa formiranjem radnih navika.
- U njoj je moguće na najprirodniji način formirati navike

Igra

- Igra je značajno sredstvo u formiranju navika.
- Na mlađem školskom uzrastu u igri, a kasnije u sportu, mladi ispoljavaju svoje težnje za kretanjem i dinamičnošću.
- Ako se znalački osmisle sport i igra mogu predstavljati onaj medijalni faktor u kome se spontano "osvešćuju" i učvršćuju već formirane navike (drugarstvo, prijateljstvo, dužnosti, obaveze i sl.)

Kultura

- Kultura, pod kojom ovde podrazumevamo njen najširi, popularni smisao:
- čitanje, slušanje muzike,
- gledanje filmskih i pozorišnih predstava,
- različiti oblici zabave i razonode dece i mladih,
- amatersko stvaralaštvo u različitim umetnostima i sl.
- Sve to omogućava formiranje navika "kulturnog" ispunjavanja slobodnog vremena

Organizacija ili "dnevni režim života"

- Organizacija ili "dnevni režim života" u porodici i školi, ako je planiran, organizovan i sistematičan, može postati značajno sredstvo vaspitnog navikavanja
- Ono formira tzv. zone lične stabilnosti
- Bitno je da se određene aktivnosti obavljaju po ustaljenom ritmu iz dana u dan, jer se tako deca navikavaju da određene aktivnosti obavljaju u isto vreme

Grupa

- Grupa predstavlja najprirodniji oblik za većinu socijalnih aktivnosti čoveka
- U sportskom timu kao specifičnoj socijalnoj grupi intenzivnije je emocionalno angažovanje i učestalije su komunikacije među sportistima
- To olakšava formiranje navika u procesu ispunjavanja svakodnevnih obaveza na treningu, odnosno takmičenju

2.3. METOD PODSTICANJA (pohvala, nagrada, obećanje, takmičenje, priznanje, iskustvo uspeha)

- Metod podsticanja služi da osveži snagu i volju mladih buđenjem prijatnih osećanja koja postaju snažni unutrašnji motivi delovanja

- Podsticanje → pojačavanje motivacije → željeni rezultati

- Sredstva podsticanja:
- pohvala,
- nagrada,
- obećanje,
- takmičenje,
- priznanje i
- iskustvo uspeha

Pohvala i nagrada

- Pohvala je najčešće sredstvo podsticanja
- Može biti pojedinačna i grupna, usmena i pismena, iskazana u procesu aktivnosti ili u posebnim (svečanim) okolnostima
- U primeni pohvale treba uzeti u obzir uzrast, individualne razlike i uslove u kojima se pohvala izriče

- Nagrada predstavlja jako, ali i veoma osetljivo sredstvo podsticanja
- Nagrada u sportu pored duhovnog zadovoljstva najčešće donosi i materijalnu korist
- Ona ne sme postati sama sebi cilj, nego mora biti sredstvo za postizanje većih ciljeva.
- Nagradu treba primenjivati retko i pravedno, češće kod mlađih sportista i češće grupno nego pojedinačno.

Obećanje i takmičenje

- Obećanje kao vaspitno sredstvo ima funkciju da najavi pohvalu ili nagradu što kod sportiste proizvodi ugodno raspoloženje koje ga podstiče na aktivnost
- Obećanje ima veći vaspitni efekat ako se daje na kraći rok zbog toga što duži rokovi smanjuju snagu motivacije.
- Pokretačka snaga obećanja je zavisna od toga kakav ugled trener uživa u klubu, primenjuje li prečesto obećanja, da li ih dosledno ostvaruje i sl.

- Takmičenje predstavlja specifičnu sportsku aktivnost u kojoj pojedinci ili grupe nastoje da brže ili kvalitetnije ostvare cilj od drugih pojedinaca ili grupa kojima je postavljen isti cilj
- Takmičenje kao sredstvo u sportu ima tri vida ispoljavanja:
  - takmičenje među članovima istog tima,
  - takmičenje jednog tima sa drugim i
  - takmičenje sa samim sobom

Neželjene posledice takmičenja su:

- sebičnost,
- nezdrava konkurencija,
- zajedljivost,
- potcenjivanje,
- oholost,
- ismejavanje slabijih i sl.,

- Potrebno je na vreme uočiti i preventivno delovati u njihovom otklanjanju

Priznanje

- Priznanje se odaje mladom sportisti kada postiže uspeh, zalaže se, istrajan je i primerno se ponaša s ciljem da ga motivišemo da tako i dalje čini
- To ispoljavamo u obliku odobravanja, bodrenja ili podržavanja
- Primenjujemo ga češće kod onih sportista koje treba neprestano podsticati na rad i zalaganje, a naročito kod mlađih i senzitivnijih
- Iskustvo uspeha kao sredstvo podsticanja u sportu ima veoma značajnu funkciju, pogotovo za početnike

Sva sredstva podsticanja treba upotrebljavati razumno, pravedno i sa osećanjem za meru

- Pohvala, nagrada i priznanje moraju biti zasluženi

- Veoma je značajno da sportisti shvate da cilj nagrade nije njen spoljašnji simbol (poraz protivnika, na primer), nego stečena osobina i unutrašnje zadovoljstvo zbog postignutog uspeha

2.4. METOD SPREČAVANJA (kontrola, supstitucija, upozorenje, zahtev, kazna)

- Metod sprečavanja koristimo da onemogućimo pojavu i ustaljivanje ponašanja mladog sportiste koje je suprotno projektovanom cilju vaspitannog rada u sportu
- Njegova funkcija je preventivna

- Kontrola je preventivno vaspitno sredstvo čiji je cilj da vaspitanika očuva od loših uticaja u periodu od rođenja do zrelosti
- Ona treba biti nenametljiva i rezultat savesnog rada trenera kao i njegovog autoriteta

Suprstitucija, upozorenje, primedba

- Supstitucija je preventivno sredstvo sprečavanja kojim negativne težnje, želje i aktivnosti sportista nastojimo orijentisati u pozitivnom pravcu
- Upozorenje kao vaspitno sredstvo služi da podseti vaspitanika šta mora činiti (šta mu je dužnost) i šta ne sme činiti (šta mu nije dužnost). Najčešće se izražava rečima, ali može i pogledom, mimikom, pokretom ruke i sl.
- Primedba kao najblaži oblik upozorenja stavlja do znanja sportisti da smo primetili neki postupak koji nije u skladu s normama vladanja u odredjenoj situaciji

Kritika i pretnja

- Kritika se koristi za valorizaciju neprimerenog postupka sa osnovnim ciljem da sportista shvati da je napravio grešku i da je mora ispraviti
- Individualna kritika je direktna, lična i sa jasnim konkretnim obrazloženjem.
- Može biti i javna, u prisustvu članova tima.
- Kritika može biti i od članova sportskog tima

- Pretnja kao najteže upozorenje ima za cilj da probudi osećanje buduće neprijatnosti (strah od moguće kazne) koja treba sprečiti loš postupak
- Kao što obećanje prethodi nagradi, tako pretnja prethodi kazni
- Zahtev kao sredstvo u metodu sprečavanja služi da nešto naredimo (zapovedimo) ili zabranimo

- U oba slučaja potrebna je svesna poslušnost koja potpomaže razvitak disciplinovanosti, poštovanje tudjih stavova i savladavanje samog sebe

Oprezno sa sredstvima sprečavanja....!

- Primena sredstava sprečavanja zahteva daleko veću opreznost trenera u odnosu na primenu sredstava podsticanja
- Ovde je veoma značajna strpljivost i poštovanje principa postupnosti, a to znači da se prvo iscrpe preventivna sredstva i tek ako to ne pomaže primenjuju se sredstva sprečavanja

KODEKS PEDAGOŠKIH PRAVILA VASPITNOG RADA U SPORTU

1. Budi emocionalno stabilan.
2. Poštuj emocije mladih sportista.
3. Uspostavi topao, ljudski i korektan odnos sa sportistima.
4. Podstiči što češće svakog sportistu.
5. Govori polako, biranim rečima iz kojih zrači poštovanje sportiste.
6. Nastoj da tvoje ocene i procene sportista budu objektivne. Uvek ih primi sa rezervom i preispitaj.

7. Izgrađuj u sebi osećaj humora (budi sposoban razrešiti napetu situaciju šaljivom replikom ili dobrodušnom primedbom).

8. Priznaj grešku ako si je učinio i izvini se (poštovaće te, naučićeš ih samokritici i poštenju).

9. Znaj da kazna nije rešenje za sve probleme (budi pedagoški korektan kad je primenjuješ).

10. Upoznaj porodični život sportiste.

KODEKS PEDAGOŠKIH PRAVILA VASPITNOG RADA U SPORTU

- Radi na svom stručnom i pedagoškom usavršavanju.
- Ne stvaraj konfliktne situacije koje remete međuljudske odnose.
- Ne stvaraj situaciju u kojoj će se dete/mladi sportista osećati odbačeno.
- Ne dozvoli sebi da se svadjaš sa mladim sportistima.
- Ne ispoljavaj ogorčenje prema sportisti.
- Ne optužuj i ne straši sportistu (ti si pedagog u sportu).
- Nikad ne iznosi u uvredljivoj formi slabosti jednog sportiste u prisustvu drugih sportista.
- Ne donosi pedagošku dijagnozu na brzinu.
- Razgovaraj o problemu i načinu njegovog rešavanja, a ne o ličnosti mladog sportiste koji je napravio problem.
- Autoritet gradi na kvalitetima vlastite ličnosti, a ne na strahu.

PEDAGOŠKO UMEĆE TRENERA
TRENER U PEDAGOŠKOM SISTEMU

- Delatnost trenera se najčešće posmatra veoma usko kao rukovođenje treningom, iako se radi o delatnosti sa višestrukim pedagoškim karakteristikama

- Ona je deo pedagoškog sistema koji se sastoji od niza strukturnih i funkcionalnih komponenata podređenih pedagoškim ciljevima

- Strukturne komponente se odnose na ciljeve pedagoškog sistema

- Funkcionalne komponente omogućavaju formiranje, razvoj i usavršavanje pedagoškog sistema

Potencijal za kreativan pedagoški rad u sportu dece

- Rad trenera daleko je manje "propisan" nego što je to rad nastavnika fizičkog vaspitanja, što pruža treneru veoma široke mogućnosti za kreativnost i i stvaralaštvo u pedagoškom procesu
- Da bi ciljevi pedagoškog sistema postali pokretačka snaga formiranja ličnosti deteta/mladog sportiste, neophodno je da oni budu shvaćeni od strane trenera i pretvoreni u njegove pedagoške ciljeve
- Isto tako je veoma važno da sami sportisti shvate ove ciljeve kako bi se pedagoški ciljevi trenera pretvorili u pedagoške ciljeve sportiste

OSOBINE LIČNOSTI TRENERA

- Osobine ličnosti trenera reflektuju se na celokupan njegov pedagoški rad
- Da bi kod mladih sportista formirao poželjne osobine ličnosti trener ih sam mora posedovati

Neki nalazi ranijih istraživanja

- Prema istraživanju (Čokorilo-Radovanović-Dunđerović) stavova o poželjnim osobinama sportskog trenera mladih uzrasta od 18 i 19 godina u većim gradovima Vojvodine (Novi Sad, Kikinda, Zrenjanin i Sombor) dobijene su sledeće najpoželjnije osobine:

a) Spoljašnje osobine (da je uredan, da ima jasan i razgovetan glas, da nije gojazan);

b) stručna svojstva (posedovanje znanja iz svog sporta, znanja iz drugih oblasti, da koristi raznovrsne metode sportskog treninga);

c) opšte ljudske osobine (odgovornost prema radu, da voli omladinu, da ima prijateljski stav prema sportistima);

d) odnos trenera prema sportistima (da ima poverenje u sportiste, da ima jednak odnos prema svim sportistima, da želi da pomogne sportistima).

PEDAGOŠKE SPOSOBNOSTI TRENERA

- U pedagoškoj delatnosti trenera veliki značaj imaju sposobnosti posmatranja, sportske imaginacije i brojne sposobnosti uma
- Među važnije spada kritičnost uma kao veština strogog ocenjivanja misli
- Treneru je neophodan i fleksibilan um pod kojim se podrazumeva:
  - sloboda misli od šablonskih načina rešavanja problema,
  - sposobnost nalaženja rešenja u izmenjenim okolnostima i uslovima,
  - Konkretnost mišljenja (umeće obuhvatanja čitavog dogadjaja u celini ne gubeći iz vida suštinske detalje), takodje je važna sposobnost trenera.
  - Brzina mišljenja, kao rezultat razvoja njegove fleksibilnosti i konkretnosti, predstavlja sposobnost usresredjenosti cele snage uma u važnom momentu da bi se ispoljila visoka aktivnost mišljenja

Pedagoško umeće trenera gradi se na osnovu:

- pedagoških sposobnosti koje se stiču usvajanjem pedagoškog znanja, veština i navika,
- kao i na temelju pedagoškog iskustva

- Iskusan trener nije onaj koji dugo provodi u radu, nego onaj koji ume maksimalno upotrebiti svoju aktivnost za formiranje pedagoškog umeća

PEDAGOŠKO STVARALAŠTVO TRENERA

- Pedagoško stvaralaštvo trenera ispoljava se u aktivnom vaspitnoobrazovnom procesu trenera i dece/mladih sportista
- Suština mu je u umešnosti pronalaženja novih načina uticanja na sportiste, novih varijanti rešavanja pedagoških zadataka, predviđanju teškoća koje se mogu javiti kod sportista tokom obučavanja i takmičenja i sl.
- Pedagoško stvaralaštvo je nezamislivo bez nadahnuća, improvizacije, intuicije, osećaja za ritam i moći zapažanja

Pedagoška improvizacija

- To je neposredno stvaralaštvo trenera u radu sa sportistima u momentu ostvarenja pedagoških zamisli.
- Improvizacija podrazumeva sposobnost trenera da operativno ocenjuje situacije, postupke mladih sportista, sopstvenu delatnost, nalazi rešenja na osnovu prethodnog iskustva, pedagoških i specijalnih znanja, intuicije i u saglasnosti s njima koriguje sopstvenu aktivnost

- Uspešnost improvizacije zavisi od ozbiljnosti stvaralačke pripreme trenera:
- pedagoško-psihološke pripreme,
- umeća upravljanja svojim psihičkim stanjima,
- umeća druženja sa sportistima,
- od poznavanja sportske grupe i svakog mladog sportiste itd.

Pedagoška intuicija

- U najvećem broju situacija trener mora momentalno pronaći rešenje
- Za to je potrebno aktivno intuitivno mišljenje
- Intuicija je vid neposredne spoznaje do koje se dolazi uzajamnim dejstvom čulnih utisaka i apstraktnih pojmova
- To je sposobnost da se na osnovu iskustva i usvojenih znanja otkriva novo bez usredsređenog logičkog razmišljanja

Pedagoška intuicija

- U radu trenera izdvajaju se tri tipa intuicije:
- intelektualna,
- estetska i
- etička.
- Intelektualna intuicija je sveobuhvatnost zadataka ili situacija bez korišćenja detaljnih analitičkih metoda.
- Estetska intuicija pomaže treneru u vaspitanju i obučavanju da procenjuje obrasce preglednosti, da stvara nove izvore delovanja i formira estetski ukus kod mladih sportista
- Etička intuicija je izraz etičkog ili moralnog osećanja
- Ona se često ispoljava kao pedagoški takt.

Pedagoška intuicija se realizuje u:

a) procesu aktivnog mišljenja kroz intuitivno rešavanje problema,

b) intuitivnom istraživanju na osnovu protivurečnosti između nedostatka informacija opedagoškim pojavama i potrebe brzog delovanja.

- U pedagoškom radu intuicija se neposredno potčinjava zadacima koje trener sebi svesno postavlja

PEDAGOŠKA ETIKA I PEDAGOŠKI TAKT TRENERA

- Pedagoška etika predstavlja kompleks konkretnih normi ponašanja i odgovarajućeg moralno-pedagoškog uticaja trenera na sportiste u toku vaspitanja
- Pedagoška etika podrazumeva moralne osobine:
  - humanost, učtivost, osetljivost, pažnju, tačnost , uvažavanje dostojanstva čoveka,
  - održavanje zadate reči, uzdržanost u izražavanju
  - osećanja, umešnost vladanja sobom, dostojanstveno prihvatanje neprijatnosti, kazni i sl.

Pedagoški takt

- Pedagoški takt predstavlja umešnost da se u svakom konkretnom slučaju pronađe pedagoški celishodan način uticaja na ličnost ili grupu

- U njegovoj osnovi leži karakter trenera koji mu omogućava energično delovanje u ime postavljenog cila i uzdržavanje od štetnog i preuranjenog delovanja

Za realizaciju zahteva pedagoškog takta potrebno je pridržavati se određenih pravila

- Potrebna je bliskost, iskrenost i naklonjenost deci/mladim sportistima

- Taktičan trener je sposoban da se brzo i bez greške:
  - snađe u nastaloj pedagoškoj situaciji,
  - ume da posmatra i dosetljiv je,
  - sposoban je da upotrebi pravu reč, intonaciju, pokret, formu obraćanja,
  - da se na vreme uzdrži od poučavanja i davanja saveta

RUKOVOĐENJE SAMOVASPITANJEM SPORTISTA

- Pedagoško umeće trenera ispoljava se ne samo u tome koliko je on uspešno ovladao vaspitanjem dece/mladih sportista, nego još više u tome koliko je osposobljen za pravilno i organizovano rukovođenje njihovim samovaspitanjem
- Pod samovaspitanjem se podrazumeva svesna sistematska aktivnost pojedinca nad sobom usmerena na formiranje i usavršavanje pozitivnih i otklanjanje negativnih osobina u skladu sa zahtevima socijalne sredine, ličnim potrebama i stvorenim idealima

TAJNA PEDAGOŠKOG UMEĆA TRENERA

- **Pedagoško-psihološki kriterijum obuhvata**:
- stabilno interesovanje za sportske aktivnosti
- sportske sposobnosti i stvaralački odnos prema
- sportu,
- moralno-voljne osobine,
- dobra fizička pripremljenost,
- duboko poznavanje konkretnog vida sporta,
- čvrste veštine i navike u izvođenju pojedinih
- sportskih vežbi i njihovih kombinacija,
- umeće podnošenja teškoća u sportskim
- aktivnostima,
- moć opažanja,
- aktivna i konstruktivna mašta,
- smisao za lepo itd.

- **Sportski kriterijum obuhvata**:
- dosetljivost (brz pregled mogućih varijanti, strategije i taktike u rešavanju sportskih i pedagoških zadataka),
- diferencijalna osetljivost,
- prognoziranje verovatno mogućeg,
- sposobnost uopštavanja pedagoških zakonomernosti u nastavno-trenažnom procesu,
- stvaralački i raznovrstan karakter vođenja treninga,
- operativnost u ad hoc rešavanju različitih zadataka na treningu i van njega,
- kratkotrajna memorija,
- širina i fleksibilnost u traženju konstruktivnih rešenja u toku nastavno-trenažnog procesa,
- variranje različitih metoda obučavanja i sposobnost pedagoškog delovanja

Preporuke u trenerskom pedagoškom radu sa decom i mladima

1. Naglasite ključne tačke u učenju putem jasnih i sažetih objašnjenja i demonstracija
2. Početi i završiti sva objašnjenja ključnim tačkama
3. Povezati nove veštine sa već naučenim veštinama
4. Razdeliti veštine u manje sekvence i kombinovati metodu uvežbavanja celine i uvežbavanja sekvenci
5. Dati veštinama značaj pokazujući njihovu važnost i tako povećati motivaciju sportista

6. Upotrebljavati jednostavne sisteme igre i planirati alternative uz pomoć verbalnih objašnjenja

7. Dati sportistima dodatne informacije (slike) da ponesu kući

8. Iznova vežbati već naučene veštine

9. Simulirati uslove u kojima će se veštine zaista izvoditi

10. Ne ostavljati previše vremena između sesija vežbanja da bi se sprečilo zaboravljanje

Korišćena literatura

- Čokorilo Radovan (2012), Pedagogija i pedagogija sporta, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Novi Sad.
- Ljubica Bačanac, Ivica Radovanović (2005), Vaspitanje kroz sport, Učiteljski fakultet, Beograd